

DEF Bulletin

Časopis Dunajského environmentálneho fóra

2 / 2004

**Súťaž „Staň sa Dunajským majstrom umenia“
Deň Dunaja
Správy**

Impressum

Bulletin DEF je oficiálnou publikáciou Dunajského environmentálneho fóra (DEF).

Tento bulletin prispieva k poslaniu Dunajského environmentálneho fóra: „Chrániť rieku Dunaj spolu s jej prítokmi, ich biodiverzitu a prírodné zdroje prostredníctvom spolupráce vládneho a mimovládneho sektora a miestnych obyvateľov pri presadzovaní udržateľného využívania prírodných ekosystémov.“

Bulletin DEF je rozširovaný všetkým záujmovým skupinám. V elektronickej podobe je dostupný na internetovej stránke www.de-forum.org (v angličtine) a www.daphne.sk (aj v slovenčine).

Viac informácií získate na adrese:

Sekretariát DEF, Rytierska 2

SK – 841 10 Bratislava

Tel.: + 421 2 654 561 13, Fax: + 421 2 657 300 50

E-mail: def@changenet.sk, web: www.de-forum.org

Editor: Milan Vogrin, milan.vogrin@guest.arnes.si

Jazykový editor anglickej verzie: Antoinette Fekete

Design: Marginalija, d.o.o., Slovinsko

Preklad: Michal Sebíň

Názory autorov článkov nemusia vždy odrážať názory DEF a editora.

Toto číslo DEF Bulletinu vyšlo za podpory UNDP/GEF v rámci Dunajského regionálneho projektu a Európskej komisie.

Fotografia na obálke:

*Vítané dielo českej časti súťaže „Staň sa Dunajským majstrom umenia“
Foto: Jan Zábranský*

V tomto čísle nájdete

Editorial Milana Vogrina	3
Medzinárodná súťaž „Staň sa Dunajským majstrom umenia 2004“ Antoinette Fekete	4
Výstavba veľkých priehrad v Bosne a Hercegovine Viktor Bjelić	4
Nelegálne rúbanie stromov ohrozuje vodné zdroje bulharského hlavného mesta Stanislava Bošnakova	5
Moldavský protest proti výstavbe kanála Bystroe v delte Dunaja Lilija Curchi	6
Oslavy Dňa Dunaja v Rumunsku Rebe Feraldi & Petruta Moisi	6
Súťaž „Staň sa Dunajským majstrom umenia“ na Ukrajine Petro Hrytsyshyn	7
Kapor Cyrilek vyhral súťaž „Staň sa Dunajským majstrom umenia“ v Českej republike Miroslav Husták	7
Jadrová elektrárň Belene – návrat komunizmu do Bulharska po pätnástich rokoch Petko Kovačev	8
Lublánska slatina (Ljubljansko barje) – najväčšia mokraď v Slovinsku Sava Osole	9
Oslavy Dňa Dunaja v Chorvátsku Irma Popović	10
Rafting na rieke Mure? David Reeder	10
Deň Dunaja v Českej republike Jaroslav Ungerman & Pavel Příbyl .	11
Správy	11
Veľký skok Stefan Scheuerl	12
Členovia DEF na Slovensku	13

Milí čitatelia, priatelia a kolegovia!

Deň Dunaja, ktorý bol prvýkrát oslavovaný 29. júna 2004, mal veľký úspech vo väčšine krajín v povodí Dunaja. Tisíce ľudí sa zapojili do mnohých aktivít organizovaných na lokálnej, národnej i medzinárodnej úrovni. Oslavy sa začali na jar v Nemecku, pokračovali v krajinách okolo Dunaja a jeho prítokov a skončili sa v delte Dunaja v Rumunsku.

Jedna časť osláv Dňa Dunaja bola venovaná iba deťom – súťaž „Staň sa Dunajským majstrom umenia“. Tisíce detí zo všetkých krajín povodia Dunaja prispelo do súťaže svojimi soškami, kolážami či obrázkami s „vodným“ námetom. Z národných víťazov bol v decembri 2004 vyhlásený medzinárodný víťaz, ktorým sa stal žiak jednej základnej školy v Slovinsku. Podľa mňa si však uznanie zaslúžia všetci, ktorí sa do súťaže zapojili.

Toto vydanie Bulletinu DEF obsahuje predovšetkým informácie o aktivitách ku Dňu Dunaja a o priebehu súťaže „Staň sa Dunajským majstrom umenia“. Okrem toho si v bulletine môžete prečítať zaujímavé články od Viktora o veľkých vodných elektrárňach v Bosne a Hercegovine či od Petka o plánoch na výstavbu jadrovej elektrárne v Bulharsku. Oba články vrelo odporúčam do Vašej pozornosti.

Váš

Medzinárodná súťaž „Staň sa Dunajským majstrom umenia 2004“

Možno vzájomne prepojiť prírodné vedy a umenie? Áno, je – na jednej z hlavných aktivít osláv Dňa Dunaja sa to podarilo. Na súťaži „Staň sa Dunajským majstrom umenia“ sa zúčastnili všetky krajiny oslavujúce Deň Dunaja. Od skupín žiakov, študentov či jednotlivcov zo základných a stredných škôl, ktoré sa do súťaže prihlásili, sa očakávalo, že budú na tvorbu svojich umeleckých diel používať iba materiál, ktorý im poskytne rieka Dunaj alebo jej prítoky. Táto súťaž nielenže podnietila deti, a v niektorých prípadoch aj ich učiteľov, aby sa začali pozeráť na prírodu z inej perspektívy, ale aj zvýšila ich povedomie a chápanie jednej z najdôležitejších vodných tepien Európy.

*Socha „dunajského vodníka“.
Vítězné dielo
medzinárodnej
časti súťaže
pochádza zo
Slovenska.*

V každej krajine bol vyhlásený národný víťaz a odmenený cenou, ktorá v niektorých prípadoch predstavovala nádherný výlet loďou po Dunaji. Výber umeleckých diel a odovzdávanie cien víťazom národnej časti súťaže koordinovali vládne aj mimovládne organizácie, čo viedlo k posilneniu ich vzájomnej spolupráce. Napríklad DEF v Maďarsku nadviazal úspešnú komunikáciu s Maďarskou hydrologickou spoločnosťou.

Všetci národní víťazi boli pozvaní na ministerskú konferenciu dunajských krajín, ktorá sa konala 13. decembra 2004 vo Viedni. Tu boli vystavené a všetkými prítomnými vládnymi aj

mimovládnymi činiteľmi právom obdivované všetky víťazné diela z národných častí súťaže. Bol to dôležitý krok, pretože práve „medzinárodnosť“ súťaže mala symbolizovať jednotu všetkých krajín v povodí Dunaja. Prítomnosť týchto umeleckých diel a ich mladých tvorcov pripomenula účastníkom konferencie, že „plnosť“ krásy nášho prírodného prostredia nemôže byť celkom docenená bez priznania jej ako „umeleckej“, tak i „vedeckej“ kvality.

Umelecká súťaž ku Dňu Dunaja bola veľmi úspešná – školy aj samy deti prejavili v jej priebehu veľké nadšenie. Počet účastníkov bol ohromujúci napriek skutočnosti, že súťaž bola vyhlásená relatívne neskoro a nebolo veľa času na prípravu a koordináciu školského výletu k rieke, čo bolo základnou podmienkou na vytváranie umeleckých diel.

So súťažou „Staň sa Dunajským majstrom umenia“ sa stretnete opäť v roku 2005 – nasťanú iba niektoré menšie „zlepšenia“. Výzvy na vytváranie umeleckých diel a propagácia súťaže sú plánované na jar, aby všetci, ktorí sa na nej chcú zúčastniť, mali k dispozícii dostatočný čas na prípravu. To však na druhej strane znamená, že „konkurencia“ v súťaži bude tentokrát väčšia, takže – prebudte v sebe či v ostatných kreatívne schopnosti a vydajte sa k rieke, aby ste si mohli užiť jej krásu. Práve vy môžete byť ďalšími Dunajskými majstrami umenia!

*Antoinette Fekete
DEF Secretariat
defi@changenet.sk*

Výstavba veľkých priehrad v Bosne a Hercegovine

Vláda Republiky srbskej (formálna súčasť Bosny a Hercegoviny) vo veľmi krátkom časovom rozpätí rozhodla o podmienkach na udeľovanie koncesíí pre financovanie, plánovanie, výstavbu, používanie a údržbu hydroelektrární na rieke Vrbas v západnej časti tejto republiky. Vyhlásila výberové konanie na koncesionárov, vytvorila pracovnú skupinu a zaslala

Výboru pre udeľovanie koncesíí Republiky srbskej (RS) koncept zmluvy o koncesiách. V decembri 2004 parlament RS túto zmluvu schválil, pričom úplne ignoroval nesúhlasný postoj verejnosti a mimovládnych organizácií. Projekt navrhuje výstavbu dvoch hydroelektrární na rieke Vrbas – Krupa na Vrbasu a Banja Luka. V dôsledku výstavby bude potrebné vysťahovať značnú časť obyvateľstva a preložiť hlavnú cestu M16. Pretože sa zmení koryto rieky a voda bude tiecť prepadom, očakáva sa, že tieto priehrady budú mať značný vplyv na životné prostredie daného regiónu. V dôsledku existencie dvoch nových priehradných nádrží dôjde takisto k zmene mikroklimatických podmienok okolo Banja Luky. Tok rieky bude na dvoch miestach prerušený, čo bude mať vplyv na flóru a faunu miestnych ekosystémov. Okrem toho sa zníži hladina vody, čo veľmi negatívne ovplyvní kvalitu vody v ochranných pásmach pitnej vody. Náklady na výstavbu oboch vodných elektrární sú odhadované na 164,7 milióna eur.

Podľa rámcového zákona na ochranu prírody Republiky srbskej by sa verejnosť mala zúčastňovať na správnom konaní. Napriek tomu ani 250 000 obyvateľov Banja Luky a jej okolia, ani mimovládne organizácie a ďalšie záujmové skupiny neboli riadnym spôsobom informované o daných projektoch a ich negatívnych vplyvoch na životné prostredie.

V októbri 2004 bola založená Koalícia na ochranu rieky Vrbas, združujúca rôznych odborníkov, mimovládne organizácie a verejnosť. Koalícia si uvedomuje dôležitosť účasti verejnosti, preto začala kampaň za zvýšenie informovanosti o možných dôsledkoch výstavby dvoch veľkých priehradných hrádzí na rieke Vrbas a jednej hrádzce Buk Bijela na rieke Drine (tvoriacej hranicu so Srbskom). Dôvody na výstavbu týchto priehrad sú staré už 30 rokov, ale stále sa „oprašujú“ – vzhľadom na neexistenciu serióznej stratégie vývoja energetického sektora. Koalícia získala 6 500 podpisov obyvateľov Banja Luky pod petíciu proti týmto priehradám, avšak parlament RS petíciu odmietol ako „amatérsku“ a projekty priehrad schválil.

Toto však nie je jediná vládna iniciatíva zameraná na výstavbu veľkých priehrad v Bosne a Hercegovine podporovaná svetovými energetickými a stavebnými lobistickými skupinami. Tie sa chystajú dokonca zlikvidovať aj chránené oblasti, ako je napríklad kaňon na rieke Tare (v južnej časti RS pri hranici s Čiernou Horou), ktorý je v zozname svetového dedičstva organizácie UNESCO.

Viktor Bjelić
Eko Mreža BiH
viktor.bjelic@ekomrezabih.net

Nelegálne rúbanie stromov ohrozuje vodné zdroje bulharského hlavného mesta

„Nelegálne rúbanie stromov v okolí Samokova (mesto pri južnom okraji Sofie blízko Národného parku Rila) vážne ohrozuje systém zásobovania hlavného mesta Sofie pitnou vodou,“ Hovorí Vladimír Topčijskij, člen miestnej mimovládnej ekologickej organizácie „Eco Rila“. Odkedy miestne rómske obyvateľstvo začalo pred tromi rokmi nekontrolovane drancovať bukové a dubové lesy pri priehrade Iskar, zažila celá oblasť bezprecedentný úbytok stromov. Zásoby vody a protierózna funkcia lesov obklopujúcich túto priehradu boli podľa Konstantina Dičeva z organizácie Green Balkans Federation značne oslabené – v dôsledku holorubov uskutočňovaných rómskou populáciou. Miestne mimovládne organizácie založili Koalíciu pre monitorovanie výrubov, ktorá do konca roku 2004 dostala niekoľko oznámení o holoruboch v blízkosti priehrady Iskar, pričom plocha vyrúbanej oblasti dosahovala 7 akrov.

Zamestnanci Národnej lesnej správy sú bezmocní, pretože páchatelia ich svojím počtom vysoko prevyšujú. Napriek skutočnosti, že lesníci podali od augusta 2004 viac ako 700 žalôb a skonfiškovali rôzne nástroje a vozidlá, kriminálne aktivity stále pokračujú. Miestne mimovládne organizácie sa domnievajú, že kontrola občanov a spolupráca lesnej správy s políciou je jediným možným riešením da-

ného problému. Vplyv holorubov na kvalitu vody je problém, ktorý práve začína riešiť aj sofijský oblastný inšpektorát životného prostredia a vodného hospodárstva.

Stanislava Bošnakova
CEIE
ceie@ceie.org

Moldavský protest proti výstavbe kanála Bystroe v delte Dunaja

Viac ako 100 zástupcov ekologických organizácií z Moldavska sa 21. septembra zhromaždilo pri budove ukrajinského veľvyslanectva v Kišiňove, kde protestovali proti výstavbe kanála Bystroe v dunajskej delte. V priebehu štvorhodinového protestu, organizovaného Ekologickým hnutím Moldavska (EMM), rozvinuli účastníci transparenty s heslami „Bystroe ohrozuje deltu Dunaja“, „Dunajská delta – vtáčí raj“ a „Delta Dunaja – svetové prírodné dedičstvo v zozname UNESCO“. Po hodine protestu boli Alecu Renitsa, prezident EMM, a Valentin Bobeica, viceprezident EMM, pozvaní do budovy veľvyslanectva.

Ukrajinský veľvyslanec Petro Čealij ich informoval, že ukrajinská vláda poverila expertov z Akadémie vied Ukrajiny, aby vyhodnotili možné ekologické dôsledky výstavby kanála. Po svojom návrate z veľvyslanectva Alecu Renitsa okrem iného oznámil: „Som presvedčený, že pán veľvyslanec sám za seba sa stotožňuje s našim názorom, ale ako zástupca ukrajinskej vlády musí súhlasiť s údajnou nevyhnutnosťou výstavby kanála Bystroe.“

Podľa ukrajinského veľvyslanca je oblasť okolo kanála veľmi slabo ekonomicky rozvinutá a ľudia sú tam takí chudobní, že musia jest pelikánov (?!). Nový kanál by pre nich mal vytvoriť nové možnosti. V reakcii na tieto nezmysly prezident EMM povedal: „Miestni obyvatelia môžu zarobiť viac peňazí z vidieckej a ekologickej turistiky. Dunajská delta je najbohatšou prírodnou rezerváciou v Európe. Ak by Ukrajina otvorila dvere tisíciam západoeurópskych turistov, mohla by získať oveľa

viac financií ako z prevádzky kanála, ktorý má priniesť iba 2 milióny dolárov ročne.“ Ukrajinské veľvyslanectvo sľúbilo protestujúcim, že vyhlásenie Ekologického hnutia Moldavska predloží ukrajinským úradom. Podľa ekológov prítomných na diskusií s ukrajinskými diplomatmi má ukrajinská vláda zatiaľ naďalej v pláne pokračovať s výstavbou kanála. Solidarita ekológov z Moldavska a ostatných európskych krajín môže určitým spôsobom rozhodovanie ukrajinskej vlády ovplyvniť.

Lilia Curchi
Ekologické hnutie Moldavska (EMM)
Tel.: (+373 22) 23 71 49

Oslavy Dňa Dunaja v Rumunsku

Ekologické poradenské centrum (ECCG) vo východorumunskom meste Galati (nachádza sa v blízkosti delty Dunaja) sa spojilo s rumunským ministerstvom životného prostredia, Národným úradom pre vodné hospodárstvo, s úradmi mesta Galati a Výborom pre povodie rieky Prut, aby prvýkrát spoločne oslávili Deň Dunaja.

V priebehu tohto dňa (29. júna 2004) boli prezentované umelecké diela a odovzdané od-

Vyhliadková plavba v rámci Dňa Dunaja

meny pre víťazov rumunskej časti súťaže „Staň sa Dunajským majstrom umenia“. V tento deň sa deti rôzneho veku mohli vydať na výletnú plavbu po Dunaji na lodi patriacej ECCG a na tzv. výchovné dobrodružstvo. Potom boli deti vyzvané, aby nakreslili obrázky na chodníky pozdĺž Dunaja o práve prebiehajúcich oslavách Dňa Dunaja. Neskôr zahrli deti z Detského francúzskeho klubu a miestnych škôl „riečnu“ fanfáru.

Na brehoch rieky pokračovali oslavy a hudobné predstavenia až do neskorého večera. Prvý Deň Dunaja ukončil veľkolepý ohňostrojom.

Na oslavách Dňa Dunaja v Galati sa zúčastnilo niekoľko tisíc miestnych obyvateľov a zostáva nám iba veriť, že sa tento deň stane tradíciou pre mnoho nasledujúcich generácií.

*Rebe Feraldi & Petruta Moisi
Ekologické poradenské centrum Galati (ECCG)
<http://www.cceg.ro>*

Súťaž „Staň sa Dunajským majstrom umenia“ na Ukrajine

Súťaž „Staň sa Dunajským majstrom umenia“ bola usporiadaná v dvoch oblastiach povodia Dunaja na Ukrajine – v karpatskej oblasti a v ukrajinskej časti delty Dunaja.

Organizácie súťaže v karpatskom regióne, cez ktorý pretekajú významné prítoky Dunaja – rieky Tisa, Siret a Prut, sa ujala mimovládna organizácia Rutenija z Užhorodu spolu s Agentúrou pre regionálny rozvoj z Rachova. Na súťaži sa zúčastnili tri školy a skautská organizácia Plast, ktorej členovia spolu so školákmi počas výletov do okolia rieky Tisy (usporiadaných v rámci súťaže „Staň sa Dunajským majstrom umenia“) okrem iného pozbierali všetky odpadky, ktoré tu našli.

Na súťaži v ukrajinskej časti delty Dunaja, organizovanej ekologicko-prírodovedeckou divíziou Humanitného centra pre mimoškolské vzdelávanie a Stanicou mladých prírodovedcov z Izmailu sa zúčastnilo 350 detí z oblastí Renijsk, Kilian a Izmail. Do súťaže sa zapojila aj umelecká škola z Izmailu.

Všetci účastníci súťaže zažili počas jej priebehu veľa zábavy a dúfajú, že sa súťaž bude v roku 2005 konať opäť.

*Petro Hrytsyshyn
worldlab@ipm.lviv.ua*

Kapor Cyrilek vyhral súťaž „Staň sa Dunajským majstrom umenia“ v Českej republike

V českej časti medzinárodnej súťaže „Staň sa Dunajským majstrom umenia“ zvíťazila skupina deviatich žiakov a žiačok zo Základnej školy v Starém Městě pri Uherskom Hradišti. Pri výrobe víťazného diela – koláže kapra pomenovaného Cyrilek – použila prírodné materiály pozbierané na brehoch blízkej rieky Moravy. Svoju zaslúženú prvú cenu si kolektív „užíval“ na výlete loďou po

Príprava víťazného diela.

Dunaji pozdĺž Národného parku Donau-Auen medzi Bratislavou a Viedňou.

Do súťaže sa zapojilo takmer 300 žiakov a študentov z oblasti povodia rieky Moravy, Bečvy, Dyje a ich prítokov. Vzhľadom na to, že niektoré kolektívy využili pri svojej tvorbe aj odpadky z riek (väčšinou plastové fľaše), súťaž okrem výchovnej funkcie aj konkrétne prispela k zlepšeniu kvality životného prostredia.

*Miroslav Husták
Únia pre rieku Moravu
miroslav.hustak@atlas.cz*

Jadrová elektrárň Belene – návrat komunizmu do Bulharska po pätnástich rokoch

Bulharská Rada expertov pre životné prostredie odporučila 11. novembra 2004 ministerstvu životného prostredia a ministerstvu vodného hospodárstva, aby súhlasili s výstavbou jadrovej elektrárne (JE) Belene pri rieke Dunaj (pri hranici s Rumunskom – 80 km juhozápadne od Ruse). Rada expertov pre životné prostredie, ktorá je špeciálnou komisiou ministerstva životného prostredia, v ten istý deň schválila správu EIA o JE Belene, a to aj napriek tomu, že je tento projekt netransparentný, sprevádzaný škandálmi, polopravdami aj úplnými klamstvami, a napriek tomu, že s verejnosťou, ktorá je proti výstavbe tejto elektrárne, bolo manipulované a bol na ňu vytváraný hrubý nátlak. Rada expertov autorizovala túto správu EIA napriek tomu, že pre túto JE nebol vybraný žiadny konkrétny typ reaktora – v elektrárni teda môže byť v závislosti od momentálnych politických a ekonomických okolností inštalovaný akýkoľvek reaktor vrátane takého, ktorý ešte nie je odskúšaný či je potenciálne nebezpečný.

Projekt JE Belene bol v roku 1992 oficiálne ukončený, ale v roku 2002 bol „oprášený“ súčasnou bulharskou vládou. To hneď uvítali predstavitelia svetového jadrového priemyslu ako dôkaz „jadrovej renesancie“.

Proces EIA sa spolu s prípravnými prácami na projekte JE Belene začal koncom roka 2003 a od začiatku bol sprevádzaný škandálmi. Spoločnosť vybraná na spracovanie správy EIA a štúdie prevádzkovania dostala približne 4 milióny eur. Kvalita tejto správy je však veľmi zlá a štúdia prevádzkovania ešte nebola ani zverejnená.

Medzi najzávažnejšie sporné body správy EIA patria:

1. Vplyvy výstavby JE – napríklad problémy súvisiace s rastom teploty vody v kanáli Belene a v rieke Dunaj, problémy s negatívnymi vplyvmi JE na Národný park Persina (nachádza sa asi 20 km západne od

Belene) a na mokrade ostrova Persina a problémy s uvoľňovaním rádionuklidov, ktoré dobre poznáme z prevádzky zatiaľ jedinej bulharskej JE v Kozloduji.

2. Zdravotné riziká, ktoré daná JE môže vytvárať počas prevádzky a v prípade vážnej nehody. Keďže nebol vybraný žiadny konkrétny typ reaktora, je veľmi ťažké predpovedať, čo by sa stalo v prípade havárie. Niektoré reaktory (VVER 1000 alebo CANDU) majú už dobre známe nedostatky, iné typy reaktorov sú nové alebo neodskúšané počas dlhodobej prevádzky. Neexistuje žiadny „havarijný“ plán pre obyvateľstvo pre prípad havárií podobných tým v Three Mile Island (USA) alebo v Černobyle (Ukrajina).
3. Seizmické riziko: EIA podceňuje seizmické riziko spôsobené rumunskou elektrárnou Vrancea a niektorými miestnymi seizmickými zdrojmi.
4. Vyhovené palivo a systém uskladnenia jadrového odpadu. Pre JE Belene neexistuje žiadne dlhodobé riešenie týkajúce sa ukladania jadrového odpadu. Vedúci tímu spracovateľov EIA sa týmito problémami odmietol zaoberať s tým, že ide o politickú otázku.
5. Úpadok miestnej ekonomiky. Je veľmi pravdepodobné, že sa v oblasti Nikopol – Belene – Svištov bude opakovať situácia známa z oblasti JE Kozloduj – diverzifikovaná ekonomika tu neexistuje a tradičné poľnohospodárske aktivity postupne upadajú.
6. Problémy národnej ekonomiky. Medzinárodný menový fond už varoval, že vydanie štátnych záruk pre JE Belene bude pre makroekonomickú stabilitu Bulharska veľmi riskantné.

V roku 1998 vydal režim Todora Živkova tajné rozhodnutie, ktoré deklarovalo oblasť Nikopol – Belene – Svištov ako „zónu postupného úpadku“. Súčasná vláda stále odmieta tento dokument zverejniť alebo ho vyhlásiť za neplatný. Bulharský režim si teda veľmi dobre uvedomuje skutočnosť, že výstavba JE Belene predurčuje celú oblasť na pomalú smrť,

ale aj tak stále odmieta povedať ľuďom pravdu. A to sa vraj koncom roku 1989 zmenil režim.

Viac informácií nájdete na http://bluelink.net/belene/e_index.shtml.

Petko Kovačev
CEIE/CEE Bankwatch Network
petkoki@bankwatch.org

Lublánska slatina (Ljubljansko barje) – najväčšia mokraď v Slovinsku

Lublánska slatina sa rozprestiera na ploche 160 km² vo výške 287 až 290 metrov nad morom. Je pokrytá lúkami, poľami, krovinami a ľudskými sídlami, medzi ktorými vedú melioračné kanály.

Samotná slatina je tektonická zníženia medzi Dinárskymi horami na juhu a Alpami na severe. Oblasť postupne klesá – počas posledných 2 miliónov rokov asi o 1 mm ročne. Po poslednej dobe ľadovej sa na mieste dnešnej slatiny nachádzalo jazero. Archeologické nálezy dokazujú, že ľudia pri jazere žili od konca doby kamennej až do doby bronzovej, keď toto miesto opustili.

Najväčšia rieka v tejto oblasti je Ljubljanica, ktorá preteká Lubľanou a pri svojej ceste Lublánskou slatinou priberá vodu z niekoľkých väčších aj menších prítokov. Pri vysokom stave vody sa rieka začína rozlievať, pri nízkom stave vody Ljubljanica „odovzdáva“ väčšinu svojej vody rieke Sáve. Snahy o odvodnenie tejto slatiny sa datujú už od roku 1554. V priebehu nasledujúcich 450 rokov sa uskutočnili viaceré pokusy o odvodnenie slatiny a vzniklo mnoho rôznych teórií, ako tu udržať stav vody pod kontrolou. Najznámejším pokusom bol Gruberov kanál (Gruberjev prekop), ktorého stavba bola dokončená v roku 1780. Ako protipovodňové opatrenie však tento kanál nebol úspešný – povodne dokázal iba mierne zredukovať.

Dnes je najväčšia oblasť slatiny pokrytá lúkami a obilnými poľami, ktoré sú popretkávané

sieťou odvodňovacích kanálov. Na prvý pohľad si tu však žiadne mokrade nevšimnete. Iba po silnejších dažďoch voda zaplavuje nižšie položené časti slatiny, ktoré sú pozostatkom dávnej existencie plytkého jazera. Dnes sa tu nachádza iba veľmi málo rašeliny – tá bola v minulosti takmer vyťažená a použitá ako palivo.

Najhodnotnejšou časťou slatiny je v súčasnosti jej tradične obhospodarovaná pôda, pretože vodný režim lokality neumožňoval rozšírenie intenzívneho poľnohospodárstva na celú oblasť. Zachovali sa tu rozsiahle močiare, kde stále kvitne záružlie močiarne (*Caltha palustris*), kukučka lúčna (*Lychnis flos-cuculi*), páperník (*Eriophorum* spp.), valeriána (*Valeriana* spp.) a dokonca vstavače (*Orchis* spp.) či korunka strakatá (*Fritillaria meleagris*).

Sčítanie vtáčích druhov sa začalo v roku 1989. Analýzy dát zo sčítania dokazujú, že v slatine hniezdi 106 vtáčích druhov a ďalších 100 druhov vtákov sa tu objaví počas zimy alebo počas migrácie. Medzi týmito druhmi sa vyskytuje hvizdák veľký (*Numenius arquata*), druh, ktorý tu má jedinou hniezdnu lokalitu v celom Slovinsku, a chriaštel poľný (*Crex crex*), ktorý je celosvetovo ohrozeným druhom. Z ďalších zaujímavých druhov tu nájdeme prepelicu poľnú (*Coturnix coturnix*), cíbika chochlatého (*Vanellus vanellus*) a strakoša červenochrbtého (*Lanius collurio*).

Lublánska slatina sa rozprestiera na ploche menšej ako 1% plochy Slovinska, napriek tomu sa tu pri 20 vtáčích druhoch vyskytuje viac ako 10% ich celkovej slovinskej populácie, pri 10 druhoch dokonca 25%. Preto by mala byť slatina obhospodarovaná v súlade s princípmi trvalej udržateľnosti, inak môžu vzniknúť škody celoslovinského významu. Obce a verejnosť žijúca v blízkosti slatiny sa rozhodli spojiť svoje sily na jej ochranu. V roku 1998 vydali vyhlásenie, v ktorom vyjadrili svoj záujem o založenie regionálneho prírodného parku Ljubljansko barje. Začlenenie Slovinska do Európskej únie v roku 2004 bolo veľmi dôležitou udalosťou, pretože jej legislatíva

aktívne chráni vodstvo i rastlinné a živočíšne druhy mokradí.

*Sava Osole
SAŠ, Ljubana
sava.osole@quest.arnes.si*

Oslavy Dňa Dunaja v Chorvátsku

Oslava chorvátskeho Dňa Dunaja sa uskutočnila v sobotu 3. júla v obci Zlatna Greda, ktorá sa nachádza v Národnom parku Kopacki rit (východne od Osijeku pri hraniciach so Srbskom). Túto oslavu zorganizovali mimovládne organizácie Zeleni Osijek a Zelena akcija s pomocou ďalších 10 organizácií zameraných na ochranu vôd. Na Dni Dunaja sa zúčastnili aj zástupcovia miestnej štátnej správy, štátnych inštitúcií, škôl i miestny obyvatelia.

*Oslava Dňa Dunaja v Chorvátsku.
Foto: Vjeran Gomzi*

Účastníci mali možnosť vypočuť si prezentácie o Dunajskom environmentálnom fóre, Dunajskom dohovore, ekologickom stave Dunaja a o práci miestneho ekocentra. Príjemná atmosféra osláv bola sprevádzaná vôňou rybacej polievky a pečeného prasiatka, a bzukotom všadeprítomných komárov.

Počas osláv sa odovzdali ceny pre víťazov chorvátskej časti medzinárodnej súťaže „Staň sa Dunajským majstrom umenia“ – osobný počítač za prvé miesto, digitálna kamera a fotoa-

parát za umiestnenie na druhom alebo treťom mieste.

V priebehu dopoludnia sa väčšina účastníkov vydala na plavbu loďou po Dunaji, ostatní využili možnosť previezť sa na koči v okolí obce Zlatna Greda.

Medzitým bola pre účastníkov pripravená tradičná večera, ktorá pozostávala z miestneho vína, kozieho syra, párkov a ďalších špeciálít z oblastí Slavónie a Medžimurija. Oslavy, sprevádzané hudbou, spevom a tancom, pokračovali až do skorého rána nasledujúceho dňa.

*Irma Popović
irma@zelena-akcija.hr*

Rafting na rieke Mure?

Na plánovanú spoločnú plavbu s našimi slovenskými kolegami po rieke Mure v severnom výbežku Slovinska som sa veľmi tešil, a to aj napriek nedávnym silným dažďom. Keď som však dorazil k brehom tejto rieky a pozoroval vzdúvajúci sa hnedý vodný prívál, ktorý sa hnal okolo mňa závratnou rýchlosťou, bolo mi jasné, že rafting na tejto rieke by bol príliš nebezpečný. Znovu som si uvedomil, že naše životy a plány sú v rukách mocných síl prírody – na čo dokonca aj tí z nás, ktorí pracujú v oblasti ochrany prírody, niekedy zabúdajú.

Čas vyhradený na plavbu sme využili tak, že sme usporiadali stretnutie slovenských ochráncov na ostrove Ižakovci (na rieke Mure),

ktorý je známy ako „ostrov lásky“, pretože sa tu vraj sústreďuje „prírodná energia Zeme“. Stretnutie veľkého počtu aktivistov z oblasti ochrany prírody zo Slovinska bolo veľmi užitočné a produktívne. Čo sa mňa týka, bol som veľmi rád, že som sa zúčastnil na tomto stretnutí na ostrove, a stále verím, že ma rafting na rieke Mure v budúcnosti neminie! Poznámka editora: Plavba, ktorá bola plánovaná pre účastníkov z Rakúska, Chorvátska a Slovinska, bola v júli 2004 pre vysoký stav vody zrušená, ale podarilo sa nám ju úspešne absolvovať o dva mesiace neskôr. Takže David a jeho priatelia – ste pozvaní na rafting v júli 2005!

David Reeder

*Medzinárodný koordinátor pre rieku Drávu
WWF Danube Carpathian Programme
daimawr1@yahoo.co.uk*

Deň Dunaja v Českej republike

Únia pre rieku Moravu usporiadala v rámci Dňa Dunaja (29. júna 2004) mediálne stretnutie, exkurziu a verejnú diskusiu v Lanžhote a jeho okolí, a to za aktívnej spolupráce člena únie – Hnutia Dúha a v spolupráci s obcami Břeclav, Lanžhot a Kostice. Cieľom bolo upozorniť na znovuoživený projekt kanála Dunaj – Odra – Labe a na konkrétny zámer prielavu

*Exkurzia na miesta ohrozené kanálom
Dunaj – Odra – Labe.*

z Dunaja do Břeclavi s vybudovaním prístavu v Lanžhote.

Exkurzia v trase kanála a plánovaného prístavu medzi Břeclavou a Lanžhotom umožnila oboznámiť prítomných vrátane zástupcov médií s konkrétnou situáciou čo sa týka ohrozených prírodných hodnôt. Následná prezentácia podrobných podkladov k projektu a panelová diskusia so zástupcami obcí, ekologických organizácií a ministerstiev ukázali, že navrhovateľia to s uskutočnením tohto diela myslia vážne a pripravujú sa na medzinárodné rokovania s Rakúskom a Slovenskom. Kanál Dunaj – Odra – Labe nie je teda iba zabudnutým projektom z minulosti. Plánovaná stavba sa stala súčasťou príloh k zmluve o prístupe k Európskej únii. Česká vláda zaradila prvú etapu (kanál z Dunaja do Břeclavi a prístav buď v Lanžhote, alebo v Břeclavi) medzi svoje priority pre financovanie z európskeho Fondu súdržnosti.

Jaroslav Ungerman & Pavel Příbyl

*Únia pre rieku Moravu
jaroslav.ungerman@ecn.cz
a pavel.pribyl@hnutiduha.cz*

Správy

Európska komisia vydala publikáciu, ktorá obsahuje skúsenosti z diskusií s rôznymi záujmovými skupinami a s verejnosťou o získaní ich podpory pre sieť chránených území NATURA 2000. Publikáciu v angličtine môžete nájsť na internetovej stránke http://europa.eu.int/comm/environment/life/infoproducts/life_naturepublications.htm.

Milan Vogrin

Veľký skok

*Už vás unavujú úradné dokumenty
Rámcovej smernice EÚ o vodách?*

*Neviete, ako objasniť obsah tejto
smernice verejnosti?*

*Máte problémy udržať si pozitívny
a nadšený postoj k tejto smernici?
Nezúfajte! Pomoc práve prichádza!*

Európsky deň kúpania sa v riekach (organizátori používajú výraz „Big Jump“, čo doslova znamená „veľký skok“) môže byť pre vás inšpiráciou k tomu, ako implementovať Rámcovú smernicu o vodách. Tento projekt vystihuje podstatu Rámcovej smernice EÚ o vodách (WFD) jediným okamihom – v dopredu stanovenom čase ľudia z celej Európy jednoducho skočia do rieky.

WFD je legislatívnym nástrojom Európskej únie potrebným na dosiahnutie dobrého stavu všetkých riek, jazier a vodných nádrží v Európe. Ale legislatívny nástroj sám osebe na dosiahnutie tohto cieľa nestačí. Je dôležité získať podporu verejnosti. Ak túto podporu WFD nezíska, nebude nikdy reálne fungovať. A práve Európsky deň kúpania sa v riekach je ideálna príležitosť na zapojenie verejnosti a získanie jej podpory pre túto smernicu.

Európsky deň kúpania sa v riekach nie je nič neuskutočniteľné. Pred dvoma rokmi sa podobný projekt realizoval na rieke Labe a zúčastnilo sa na ňom viac ako 100 000 ľudí na 55 rôznych miestach.

Myšlienka „veľkého skoku do vody“ pochádza od organizácie European Rivers Network (ERN), ktorá na seba zobrala úlohu generálneho koordinátora celej tejto udalosti. V súlade s termínmi WFD chce ERN

usporiadať Európsky deň kúpania sa v riekach v rokoch 2005, 2010 a 2015 ako „oslavu“ dosiahnutých úspechov, ale aj na povzbudenie verejnosti a úradov k aktívnej implementácii WFD.

Prvý Európsky deň kúpania sa v riekach je naplánovaný na 17. júla 2005 o 14.00. Európsky deň kúpania sa v riekach neznamená však iba to, že v určitej hodine skočíte do vody. Naša predstava je, že sa uskutoční mnoho sprievodných akcií vrátane monitorovacích kampaní, výchovných projektov alebo tematických výstav.

ERN požiadala o podporu a účasť na danej akcii mimovládne organizácie. Európska kancelária pre životné prostredie (EEB) už Európsky deň kúpania sa v riekach podporuje a uvažuje nad možnosťou získať podporu pre tento projekt od niektorých inštitúcií Európskej únie.

Chceli by ste podporiť tento fantastický projekt tým, že sa stanete regionálnym koordinátorom vo vašej krajine? V čase tvorby tohto článku sme registrovali viac ako 20 koordinátorov po celej Európe. Všetky potrebné informácie nájdete na internetových stránkach <http://www.rivernet.org/bigjump> alebo www.arnika.org. Ak by ste sa na tejto akcii chceli zúčastniť, prosím, oznámte nám to.

*Stefan Scheuer, Európska kancelária
pre životné prostredie (EEB)*

Členovia DEF na Slovensku

DAPHNE – Inštitút aplikovanej ekológie

Podunajská 24
SK – 821 06 Bratislava
Tel./fax: +421 2 455 240 19
Tel./fax: +421 2 456 402 01
E-mail: daphne@changenet.sk

SOSNA

Zvonárska 12
SK – 040 01 Košice
Tel./fax: +421 55 625 19 03
E-mail: sosna@changenet.sk

Bratislavské regionálne ochranárske združenie

Godrova 3/b
SK – 811 06 Bratislava
Tel./fax: +421 2 555 626 93
E-mail: broz@changenet.sk

Ochrana dravcov na Slovensku

Sekurisova 16
SK – 841 02 Bratislava
Tel./fax: +421 2 642 839 84
E-mail: dravce@dravce.sk

Spoločnosť na ochranu vtáctva na Slovensku

Mlynské Nivy 41
SK – 821 09 Bratislava
Tel.: +421 2 554 221 85
Fax: +421 2 554 221 86
E-mail: sovs@sovs.sk

O.z. Tatry

KEMI 627/5
SK – 031 04 Liptovský Mikuláš
Tel./fax: +421 44 553 10 27
E-mail: wolf@mail.viapvt.sk

Ľudia a voda

Čermel'ská cesta 24
SK – 040 01 Košice
Tel./fax: +421 55 799 88 06
E-mail: mvolav@changenet.sk

Ako môžete prispieť do Bulletinu DEF?

Do Bulletinu DEF posielajte iba články informujúce o aktivitách alebo udalostiach, ktoré sa už uskutočnili. Nepíšte o plánoch vašej organizácie v budúcnosti. Jednotlivé články by mali byť v angličtine a nemali by byť príliš dlhé (najviac 200 – 300 slov). Ideálne je doplniť ich fotografiami a odkazmi na webové stránky.

V prípade, že máte záujem poslať svoj príspevok do Bulletinu DEF, vyžiadajte si podrobné informácie v angličtine na Sekretariáte DEF.

Povodie Dunaja

